

Ehdotus A 1995/UKK
Käsittelijä Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Mietintö jäsen ehdotuksesta pohjoismaisten palkintojen jaon näkyvöittämisestä (A 1999/UKK)

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että käydään vuoropuhelua relevanttien alojen ja toimijoiden kanssa ja arvioidaan mahdollisuuksia luoda foorumi esimerkiksi kustannusalaan varten Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkintojen näkyvöittämisessä säännöllistä tiedonvaihtoa silmällä pitäen.

että selvitetään, voidaanko vastaavia hankkeita toteuttaa myös muiden palkintojen osalta.

että lisätään tukea pohjoismaisen kirjallisuuden kääntämiseen ja kannustetaan kääntämään entistä suurempi osa Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkintoehdokkaiden teoksista.

että varmistetaan riittävät resurssit, joiden avulla lisätään Pohjoismaiden neuvoston palkintojen näkyvyyttä sekä tuodaan ehdokkaana olleiden ja palkittujen teokset esiin ja suuren yleisön saataville.

Taustaa

Pohjoismaiden neuvoston palkinnot ovat erittäin arvostettuja. Niillä on vahva asema edustamallaan aloilla. Palkintojen jaon formaattia on muuteltu vuosien kuluessa, ja tulevaisuuden palkintojen jaon muoto on parhaillaan tarkastelun kohteena. On hyvä, että tämä työ on käynnistynyt, mutta on myös tärkeää pohtia, kuinka palkintojen jako voi vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä sen eri muodoissa. Miten esimerkiksi kulttuuria voitaisiin vahvistaa Pohjoismaissa? Kuinka kulttuuriteosten ja ympäristötekojen näkyvyyttä voitaisiin lisätä?

Osaaminen ja kulttuuri -Pohjolassa valiokunnan kesäkokouksessa 2024 saimme viestin Norjan kustannusalan yhdistykseltä. Toiveena oli, että Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkintoja jaettaessa järjestettäisiin kustannusalan tapaaminen jossain muodossa. Perusteluna oli, että tällainen alan sisäinen tapaaminen vahvistaisi

pohjoismaista kustannusala ja nostaisi palkintojen painoarvoa sekä parantaisi ehdokkaana olleiden teosten mahdollisuuksia tulla käännetyksi useammalle pohjoismaiselle kielelle.

Sinänsä ei ole mitään estettä sille, että kustannusala tekisi itse aloitteen tapaamisesta. Vaikuttaa siltä, että ala on myös varautunut käyttämään resursseja tähän. Jotta tapaamisen yhteys palkintojenjakoon kuitenkin olisi selvä, Pohjoismaiden neuvoston olisi syytä keskustella relevanttien alojen ja toimijoiden kanssa. Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee osallistua tätä koskevaan mahdolliseen yhteistyöhön. Muitakin palkintoja voitaisiin huomioida samalla tavalla, kuten esittämällä ehdokkaana olleita elokuvia ja musiikkiteoksia sekä kohdistamalla huomiota ympäristötyöhön. Keskustelua pitää jatkaa siitä, miten tämä voidaan käytännössä toteuttaa. Pohjoismaiden neuvoston on saatava tietoa keskusteluista ja sen on myös voitava esittää omia näkemyksiään.

Juuri ehdokkaina olleiden teosten kääntäminen on kehittämistä kaipaava alue, jotta useampi aikuinen, lapsi ja nuori voi lukea hyvää pohjoismaista nykykirjallisuutta. Päämääränä pitää olla mahdollisimman monen teoksen kääntäminen, ja ainakin ehdokkaina olleista teoksista pitää pyrkiä kääntämään entistä suurempi määrä. Visiona pitäisi olla, että kaikki teokset on käännettävä niin monelle pohjoismaiselle kielelle, että ne ovat luettavissa kaikissa Pohjoismaissa ja kaikilla Pohjoismaiden kielialueilla.

Lopuksi haluamme korostaa, että tulevaisuuden palkintojenjakoja koskevassa työssä tavoitteena tulee olla näkyvöittä ja tuoda suuren yleisön saataville ehdokkaina olleita ja voittaneita teoksia. Näin pystymme vaalimaan palkintojen arvostettua asemaa. Siten vahvistamme myös kulttuurialaa ja ympäristötyötä Pohjoismaissa.

Valiokunnan näkemykset

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto on joulukuussa 2023 päättänyt kannattaa erään työryhmän laatiman raportin suosituksia Pohjoismaiden neuvoston palkintojenjakotilaisuuden uudistamiseksi. Sen seurauksena palkintojenjako ei enää perustu "Oscar-formaattiin", jossa kaikki ehdokkaat kutsutaan paikalle ja voittajat julkistetaan palkintojenjakotilaisuudessa.

Päätös perustuu siihen, että "Oscar-formaatti" on osoittautunut erittäin kalliiksi ja resursseja vaativaksi, eikä Pohjoismaiden neuvoston valtuuskuntien sihteeristöillä ole tarvittavaa osaamista suurten viihdetapahtumien hallinnoimiseksi.

Pohjoismaiden neuvoston palkintojenjako toteutettiin uudella formaatilla ensimmäistä kertaa Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2024 istunnossa Reykjavíkissa, kun

palkintojenjakotilaisuuteen kutsuttiin vain palkinnonsaajat. Kaikki ehdokkaat esiteltiin ja palkinnonsaajat julkistettiin islantilaisen yleisradiokanava RÚV:n tuottamassa televisiolähetyksessä.

Tällä hetkellä ei ole selvää, miten tai milloin tämän vuoden palkinnonsaajat julkistetaan. Palkintojenjakotilaisuus järjestetään kuitenkin perinteisesti Tukholmassa pidettävän Pohjoismaiden neuvoston vuoden 2025 istunnon yhteydessä.

Pohjoismaiden ministerineuvosto hallinnoi Pohjoismaiden neuvoston palkintoja ja myöntää varat palkintoihin liittyvään toimintaan. Pohjoismaiden ministerineuvosto on sopinut kolmansien osapuolten kanssa, että ne toimivat palkintojen sihteeristöinä (palkintosihteeristö).

Pohjoismaiden neuvosto on yksinomaan vastannut palkintojenjakoon osallistuvien ehdokkaiden matkakuluista ja niiden hallinnoinnista sekä palkintopatsaiden hankinnasta. Isäntämaan parlamentti on vastannut itse palkintojenjakotilaisuuteen liittyvistä kuluista.

Sihteeristö on tämän mietinnön valmistelun yhteydessä ottanut yhteyttä kulttuuripalkintojen sihteeristöihin ja pohjoismaisen kirjallisuusalan avainhenkilöihin.

Heidän keskuudessaan vallitsee laaja yksimielisyys siitä, että olisi hyödyllistä luoda pohjoismainen foorumi alaa varten Pohjoismaiden neuvoston palkintojen ja pohjoismaisen kulttuuriyhteisön näkyvöittämissä yhteydessä.

On syytä muistaa, että uusi formaatti, jossa vain palkinnonsaajat kutsutaan palkintojenjakotilaisuuteen, ei alan kannalta ole ihanteellinen tilaisuus kokoontua ja lisätä palkintojen näkyvyyttä. Alan foorumit (kirjamessut ja kirjallisuusfestivaalit, elokuvafestivaalit, musiikkifestivaalit jne.) olisi sen vuoksi asetettava etusijalle, mikäli palkintojen näkyvöittämistä varten halutaan luoda uusia areenoja.

Lisäksi on todettava, että Pohjoismaiden neuvoston jäsenillä ja Pohjoismaiden ministereillä on hyvin tiivis ohjelma Pohjoismaiden neuvoston istunnoissa, eikä aikataulu salli montaa tilaisuutta tavata ulkopuolisia toimijoita, kuten kustannusalaan. Siksi olemassa olevat alan foorumit olisivat parempi vaihtoehto. Näin toteavat palkintosihteeristöt ja alan asiantuntijat, joihin on otettu yhteyttä mietinnön laatimisen yhteydessä.

Valiokunta toteaa, että palkintoihin kohdistuneet leikkaukset viime vuosina ovat johtaneet siihen, että palkintosihteeristöillä on hyvin vähän tai ei lainkaan varoja palkintojen, ehdokkaiden ja palkinnonsaajien näkyvyyden edistämiseen.

Tämä on suuri muutos aiempiin vuosiin verrattuna, kun esimerkiksi kirjallisuuspalkintojen sihteeristöillä oli mahdollisuus edistää palkintojen, ehdolla olevien ja voittaneiden teosten sekä pohjoismaisen nykykirjallisuuden näkyvyyttä osallistamalla kirjamesuille ja kirjallisuusfestivaaleille Pohjoismaissa ja kansainvälisesti. PR-työhön kuului myös pohjoismaisten kirjallisuustoimittajien verkostonhoito, mikä johti säännölliseen medianäkyvyyteen.

Palkintojenjakoformaattia tarkastelleen työryhmän raportista – jonka suositukset puheenjohtajisto hyväksyi kokouksessaan joulukuussa 2023 – käy ilmi, että palkintojenjakotilaisuuksien kustannus vuosina 2021–2023 oli 850 000–1 840 000 Tanskan kruunua (ei sis. omaan henkilöstöön liittyviä kuluja). Isäntämaan parlamentti on vastannut palkintojenjakoon liittyvistä kuluista.

Valiokunta toteaa, että palkintojen näkyvyyden lisäämiseen tarkoitettuja varoja on leikattu huomattavasti ja että suppeampi palkintojenjakotilaisuus tarkoittaa pienempiä kuluja. Tämän takia valiokunta suosittaa, että Pohjoismaiden ministerineuvosto turvaa riittävät varat ja resurssit, joiden avulla on taas mahdollista lisätä palkintojen, ehdokkaiden, palkinnonsaajien ja pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön näkyvyyttä siellä, missä alan toimijat kokoontuvat.

Valiokunta kannustaa myös Pohjoismaiden neuvostoa jatkossa varmistamaan, että Pohjoismaiden neuvoston budjetissa on varoja palkintoihin liittyvään toimintaan ja että ehdokkaiden matkakuluista säästyneet varat käytetään palkintojen, ehdokkaiden ja palkinnonsaajien näkyvyyden edistämiseen.

Pohjoismaisen kirjallisuuden kääntämisen osalta valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että se kannustaa alaa kääntämään suuremman osan Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkintoehdokkaiden teoksista. Kirjallisuuspalkintosihteeristöt ja kirjallisuusala kuitenkin huomauttavat, että pohjoismaisen kirjallisuuden kääntämisen tulee perustua tahtoon eikä pakottamiseen. Näin ollen teosten kääntäminen riippuisi pohjoismaisten ja kansainvälisten kustantajien keskuudessa vallitsevasta tarpeesta ja tahdosta.

Tämän takia valiokunta suosittaa, että Pohjoismaiden ministerineuvosto lisää tukea pohjoismaisen kirjallisuuden kääntämiseen ja varmistaa, että tarjolla olevat tukimahdollisuudet tuodaan esille ja että edelleen kannustetaan kääntämään Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkintoehdokkaiden teoksia.

Kööpenhaminassa 25. helmikuuta 2025

Kristján Þórður Snæbjarnarson (Sf)

Kirsti Leirtrø (A)

Lars Mejern Larsson (S)

Nina Fellman (S)

Per Husted (S)

Marko Kilpi (kok.)

Noora Fagerström (kok.)

Catarina Deremar (C)

Guðbrandur Einarsson (Vr)

Kathrine Kleveland (Sp)

Veronika Honkasalo (vas.)

Freddy André Øvstegård (SV)

Miko Bergbom (ps.)

Victoria Tiblom (SD)

Helge André Njåstad (FrP)